

ותלמוד
תוספת תנאים
לעשרות רצונות
בלבב שלם

ליקוטי ופסקי הלכות "חוקי חיים"

חוקי חיים

שע"י "חדר הוראה"

שיכונת מנחת יצחק פניה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

132

פרשת אחרי קדושים תשפ"ה

דיני ספירת העומר

נא לא לעיין בגליון
בשעת התפילה
וקריאת התורה

דיני ספירת העומר

מצות ספירת העומר

א מצוה לספור ספירת העומר מליל שני של פסח למשך ארבעים ותשע ימים, ואז ביום החמישים חל חג השבועות. יש שס"ל שגם בזמן הזה הוא מצוה מן התורה לספור (רמב"ם, חינוך מצוה ש"ו ועוד), ויש הס"ל שבזמן הזה אינו אלא תקנת חכמים זכר למקדש שהקריבו העומר (מ"ח בדעת החינוך, טור וש"ע), ויתכן שמטעם זה אומרים מיד לאחר הספירה 'הרחמן הוא יחזור לנו עבודת בית המקדש וכו' (שער הציון סי' תפ"ט סקט"ו).

אם כל יום מצוה בפני עצמו

ב נחלקו גדולי הראשונים אם כל יום של הספירה מצוה בפני עצמו ואין הימים מעכבים זה את זה, ולכן אם שכח לספור יום אחד, עדיין יכול להמשיך לספור בברכה בשאר ימים (תוס' מנחות דף ס"ו ע"א ד"ה זכר למקדש, רא"ש מאירי סוף פסחים, ריטב"א מגילה ועוד), וכך ס"ל רוב ראשונים (שער הציון סקמ"ו).

ג ויש שס"ל שמכיון שכתוב 'תמימות' הרי כל ימי הספירה מצוה אחת היא, וכל יום הוא חלק ממצוה אחת, ולכן אם שכחו לספור יום אחד לגמרי, אין מקיימים מצוה בהמשך הספירה (ש"י הבה"ג הובא בתוס' מגילה דף כ' ע"ב ובמנחות שם), ועיי' לקמן (אות ט"ז) הלכה למעשה.

בעמידה

ד ספירת העומר צריך לאמרה בעמידה (ש"ע סי' תפ"ט ס"א), וגם הברכה צריך להיות בעמידה (מ"ב סק"ו), ולכן בשעת ספירת העומר אין לסמוך על שום דבר, כל שאם ינטל הדבר יפול (מ"ב סי' תקפ"ה סק"ב).

ה אמנם בדיעבד אם אמרה בישיבה וכ"ש בסמיכה יצא, וכן חולה או זקן שקשה להם לעמוד, יכולים לספור בישיבה כמו תפילה (מ"ב סי' צ"ד סק"ב).

אונן

ו מי שמתו מוטל בפניו ל"ע בימי הספירה, אם הוא בלילה פטור מכל המצוות ואינו סופר ספירה, ומ"מ יספור ספירה למחרת ביום לאחר הקבורה, בלי ברכה, ובימים שאחרי זה יכול להמשיך ולספור בברכה.

ז אבל אם יודע שיהיה לו דין אונן כל הלילה וגם בכל היום, יספור כבר בלילה בלי ברכה כדי שיוכל אח"כ להמשיך ולספור כל יום בברכה שלא לבטל דין תמימות (שו"ת נוד"מ מהד"ק אור"ח סי' כ"ז, ביאה"ל סי' תפ"ט ס"ח ד"ה בלא ברכה).

זמן הספירה

ספירה בלילה

ח בלילה ראשונה של ספירת העומר, לכתחילה יספור כל סמוך יותר לתחילת הלילה מפני שכך יש קיום יותר בדין 'תמימות' (מ"ב סי' תפ"ט סק"ב), ולפי הדיעות שס"ל דכל יום מצוה בפני עצמו (אות ב') ודין תמימות קאי על כל לילה שהיה בשלימות, העדיפות לספור בתחילת הלילה הוא בכל לילה של הספירה, (חיי אדם כלל קל"א ס"ב, ביאה"ל סי' ח"ד ד"ה סופר).

ט ומ"מ כל שסופר עד עלות השחר יכול לברך עליו (ש"ע הרב ס"ג), ויש לו עכ"פ קצת קיום ב'תמימות' (מ"ב סק"ד).

י אע"פ שיש להקדים לספור בתחילה הלילה, מ"מ יספור רק לאחר תפילת ערבית (ש"ע ס"א) מפני שתדיר קודם (חק יעקב סקט"ו), ומטעם הנ"ל יש גם להקדים ספירה לאמירת 'עלינו' כדי להקדימו כמה שיותר לתחילת הלילה (מ"ב שם), ומ"מ יש נוהגים לספור רק אחר 'עלינו' (מעשה רב סוף הל' תפלה אות ס"ט, מנהג כמה חסידיות ועוד) כדי שלא להפסיק בסדר התפילה (כפ החיים ס"ק ק"ב).

יא **מנין קבוע למעריב.** מי שיש לו מנין קבוע למעריב מאוחר בלילה ולא בתחילת הלילה, עדיף להתפלל ערבית בזמן הקבוע המאוחר ולספור ספירת העומר לאחר מעריב, מלספור בתחילת הלילה ביחידות קודם ערבית, וכן באופן כזה מותר לו לאכול קודם ערבית מאחר שיש לו מנין קבוע (אג"מ אור"ח ח"ד סי' צ"ט).

בין השמשות קודם הלילה

יב לכתחילה יש לספור רק מתחילת הלילה שהוא מצאת הכוכבים ולא לפני כן (ש"ע סי' תפ"ט ס"ב), מ"מ ילדים שהגיעו לחינוך וקשה להם להמתין לספור רק לאחר צאת הכוכבים, ובפרט באירופה שזמן צאת הכוכבים בימי הספירה מאוחר, יכולים לספור בברכה בין השמשות שהוא לאחר שקיעת החמה (כ"ק מו"נ גאב"ד ירושלים זצ"ל), וכן הדין בזקנים הנמצאים בבתי אבות שהולכים לישון מוקדם (מור"ר בעל שבת הקה"ת, אורח כהלכה סי' י"ד אות ב').

יג **לפני זמן ר"ת.** מי שרגיל להחמיר במוצאי שבת וי"ט לא לעשות איסורי מלאכה דאורייתא לפני זמן ר"ת ולא בשאר דברים, אפ"ה עדיף לספור ספירת העומר בציבור ולפני זמן ר"ת, מלספור ביחידות אחר זמן ר"ת, מאחר שלרוב פוסקים ספירת העומר בזמן הזה הוא רק מדרבנן (שו"ת מנחת יצחק ח"ט סי' נ"ו).

ספירה ביום

יד אם שכח לספור בלילה, יכול לספור ביום, אבל בלא ברכה (ש"ע סי' ז'), מ"מ מכאן ואילך יכול להמשיך לספור כל לילה בברכה (תרומת הדשן סי' ל"ז, מ"ב סקל"ד).

טו ולכן מנהג טוב להרגיל עצמו לספור כל יום גם ביום אפילו כשכבר ספר בלילה, כגון לאחר תפילת שחרית, כדי שאם שכח לספור בלילה, יכול להמשיך לספור בברכה בשאר הימים כיון שספר ביום (כפ החיים סק"פ).

טעויות בספירה

דילג יום אחד

טז משום שנחלקו הפוסקים אם כל יום מצוה בפני עצמו או שכל יום הוא חלק ממצוה אחת (אות ב' וג'), נפסק בש"ע שאם שכח לספור באחד הימים לגמרי גם בלילה וגם ביום, עדיין יספור בשאר ימים [לחוש לדיעות שכל יום מצוה בפני עצמו] אבל בלא ברכה [לחוש לדיעות שמצוה אחת היא וכבר אינו יכול לברך] (ש"ע סי' תפ"ט ס"ח) ועכ"פ ראוי לו לשמוע הברכה משני, ויענה אמן עם כוונה לצאת בברכתו ואח"כ יספור (מ"ב סקל"ז).

יז **ספק אם שכח.** אם הוא מסופק אם דילג יום אחד ולא ספר בין בלילה ובין ביום, עדיין יכול לספור בשאר הימים בברכה (ש"ע שם) משום שהוא ספק ספיקא, ספק אם שכח ואפילו אם שכח, ספק אם יכול להמשיך בברכה (מ"ב סקל"ח) ורוב הפוסקים ס"ל שכל יום מצוה בפני עצמו (שער הציון סקמ"ו).

יח **נזכר בבין השמשות.** אם נזכר בבין השמשות שעדיין לא ספר ספירת העומר של אותו יום, יספור אז בלי ברכה, ובהמשך הימים יספור עם ברכה משום ס"ס כנ"ל (שו"ת בית שלמה ח"א ס"ק ק"ב, שו"ת מנח"י ח"ט סי' נ"ז). וכן הדין לגבי מי שנוקט כשי"ר לל כל דבר אפילו בדיני דרבנן, שיכול לספור עד שקיעה של ר"ת ולהמשיך בברכה אח"כ (שו"ת מנח"י שם).

יט שליח ציבור ששכח. שליח ציבור ששכח לספור יום אחד לגמרי, והרי אינו סופר בברכה, רוב פוסקים ס"ל שישלח ללוחות' ברכה מאחר, דהיינו לבקש מאחד מהציבור שעדיין יכול לברך, שהוא לא יברך, והשליח ציבור יוציא ידי חובתו בברכה, ואע"פ שהשליח ציבור אינו יכול לברך מצד עצמו מפני שחיסר יום אחד, מ"מ מדין ערבות יכול לברך להוציא אחר (מאמר סק"י, מדרש פנחס דף ל"א ע"ב, הגר"ד מברסקי הובא בשו"ת הר צבי ח"ב סי' ע"ה).

כ אמנם י"א שאינו יכול להוציא אחר ידי חובתו מאחר שהוא אינו בר חיובא משום שאינו יכול לברך לעצמו (כפ' החיים סק"א), ומ"מ בשליח ציבור קבוע ששכח, ומתבייש, ודאי יכול לסמוך על המקילין (שו"ת דברי משה ח"א סי' ל').

כא רב או אדמו"ר ששכח. רב או אדמו"ר שמברך בקול רם בפני הציבור כל לילה בביהכ"נ ושכח יום אחד, ובזיון הוא וזלזול בכבוד התורה אם הוא לא יברך, יכול להמשיך ולספור בברכה, אפילו ללא העצה הנ"ל [באם הוא וזלזול אפילו מול הגבאי וכדומה] ולסמוך על דעת הראשונים שכל יום ויום מצוה בפני עצמו הוא, ואפשר להמשיך לברך אפילו כשחיסר יום אחד (שו"ת שבט הלוי ח"ג סי' צ"ו וח"ד סי' קנ"ז בהערה לס"י צ"ו).

בשעת הברכה צריך לדעת המנין של ספירה כב לכתחילה יש לדעת איזה יום סופרים קודם הברכה (מ"ב סי' תפ"ט סק"ט) כדי שלא לבוא להפסיק לאחר הברכה לברר איזה יום צריך לספור, ומ"מ אם הפסיק אפילו יותר מכדי דיבור, כל שלא הסיח דעתו בינתיים אין צריך לברך שוב (מ"ב סי' ר"ו סק"ב).

כג אם בשעת הברכה חשב שהוא יום אחד ממנו שהוא, כגון ארבע, והיה באמת ה', ואחר הברכה נזכר שהוא ה' ואמר חמשה, יצא (ש"ע סי' תפ"ט סי' י).

כד אם בשעת הברכה חשב שהוא ארבעה ימים, ואמר ארבעה ימים, ומיד תוך כדי דיבור של המילה אחרונה שאמר (מ"ב סי' תפ"ז סק"ד) נזכר שהוא חמשה ימים ותיקן ואמר 'חמשה ימים', יצא (מ"ב סי' תפ"ט סק"ב), וכשמתקן אינו צריך לומר שוב 'היום'. אלא שמיד לאחר שאמר ארבעה ימים לעומר, מספיק לתקן ולומר 'חמשה ימים לעומר' (מ"ב שם).

מצוה למנות ימים ומצוה למנות שבועות

כה כתיב "תספרו חמשים יום", וכתיב "שבעה שבועות תספר לך", ולומדים מזה שצריכים לספור גם ימים וגם שבועות (ש"ע סי' א"א ובמ"ב), אמנם עיקר ספירת השבועות הוא רק בסוף כל שבוע שלם כגון שבוע אחד ושני שבועות וכדומה, ומה שאנו אומרים כגון ביום השמיני, שהם שבוע אחד ויום אחד אין זה אלא מנהג (שער הציון סק"ח).

כו ספר רק הימים בסוף שבוע. אם ספר רק הימים לחוד ולא הזכיר שבועות, כגון שאמר 'היום שבעה ימים לעומר' ולא סיים שהם שבוע אחד, י"א שיצא בדיעבד (מג"א וחק יעקב), וי"א שצריך לחזור ולספור ימים ושבועות כדין, ובברכה (פרי"א א"ר), ועל כן להלכה יחזור ויספור בלא ברכה (מ"ב סק"ז), ואם שכח לחזור ולספור, עדיין יכול להמשיך לספור שאר ימים בברכה (מ"ב שם).

כז ספר רק הימים בשאר ימים. אם לא היה בסוף שבוע שלם, כגון ביום שמיני, אמר היום שמנה ימים, ולא סיים שהם שבוע אחד ויום אחד, יצא (מ"ב סק"ט).

כח ספר רק השבוע בסוף שבוע. אם כגון ביום ארבעה עשר לא ספר הימים ואמר רק 'היום שני שבועות לעומר', לכו"ע לא יצא (מ"ב סק"ז) וחוזר וסופר בברכה.

כט ספר רק השבוע בשאר ימים. אם ספר רק השבוע ולא ימים, אבל לא היה בסוף שבוע שלם אלא באמצע של שבוע, כגון בששה עשר יום, אמר רק 'היום שני שבועות ושני ימים לעומר' ולא הזכיר סכום ששה עשר, יצא (מג"א, שער הציון סק"א), שהרי בזה שהוסיף 'ושני ימים' נכלל בזה גם ספירת הימים בדיעבד.

ל סתירה בין ימים ושבועות. אם היה סתירה בין מספר הימים שאמר, ומספר השבועות עם ימים, כגון ביום ט"ז אמר 'ששה עשר יום שהם שני שבועות ושלושה ימים לעומר' במקום שני שבועות ושני ימים לעומר, יצא ידי חובתו (שו"ת שו"מ מהוד"ד ח"ג סי' קכ"ז, שו"ת שרגא המאיר ח"ד סי' ס"ב).

לא אמנם אם אמר סתירה בין ימים ושבועות בסוף שבוע שלם, כגון ביום י"ד, אמר 'היום חמשה עשר יום שהם שני שבועות לעומר', לא יצא שהרי לא ספר הימים, וחוזר וסופר בברכה וכו"ל (אות כ"ח).

מנה מנין בראשי תיבות

לב אם ספר ספירות העומר בראשי תיבות, כגון שאמר 'היום ה' ימים לעומר' ולא אמר התיבה 'חמשה', או כגון שאמר 'היום י"ג לעומר', נחלקו הפוסקים אם יצא, י"א שיצא (כנה"ג בשם מהר"ש הלוי), וי"א שלא יצא (פרי"ח הובא בש"ע סק"י), ולכן אם ספר בר"ת יחזור ויספור בלי ברכה (ביאה"ל ס"א ד"ה מונה והולך).

מנה לפי המידה של אותו יום

לג כל יום מהספירה יש לו מידה המיוחדת לו כגון ביום עשרים יסוד שבתפארת' וכדומה, ואם לפני ספר ספירת העומר אמר המידה של אותו יום, לא נקרא שספר כבר, ולכן יכול עדיין לספור אח"כ בברכה (מפי בעל שבט הקהתי).

כשאמר את יום הספירה בטעות

מצוות צריכות כוונה

לד נחלקו הפוסקים אם מצוות צריכות כוונה, ולדיעה שמצוות אין צריכות כוונה, אפילו אם אומר נוסח הספירה בלי לכוון לצאת בו ידי חובתו יצא ושוב אינו יכול לברך עליו, אבל לדיעה שמצוות צריכות כוונה, אם אמר בטעות ובפליטת הפה בלי כוונה לצאת בו, יכול שוב לספור בכוונה ולברך עליו.

לה והנה, אנו נוקטים דמצוות צריכות כוונה (או"ח סי' ס"ד), ולכן במקרה שאמר ספירה בלי לכוון לצאת, בודאי צריך לחזור ולספור ספירת העומר עם כוונה לצאת י"ח, ומ"מ חוששים לדיעה הס"ל דמצוות אין צריכות כוונה, ולכן לא יברך על הספירה השניה, ובפרט לפי מאי דס"ל לרוב פוסקים דבזמן הזה ספירת העומר מדרבנן (מ"ב סק"ז).

כששואלים איזה יום של הספירה

לו כשאחד רוצה לספור ואינו יודע איזה יום סופרים ושואל את חברו, לא יענה לו 'שהיום חמשה ימים' כל שעדיין לא ספר לעצמו, שאם יענה לו כן, לא יוכל שוב לספור בברכה באותו יום לדיעה הס"ל דמצוות אין צריכות כוונה, אלא יאמר שאתמול היה כך וכך (ש"ע סי' ד).

לז צריכים להיזהר מזה מזמן בין השמשות ואילך שהוא שקיעת החמה (ש"ע שם), וי"א שכבר מפלג המנחה יקפיד על כך לכתחילה, אמנם בדיעבד אם אמר כן אחר פלג המנחה עדיין יכול לברך (ש"ע הרב סט"ו), אבל לפני כן א"צ להקפיד על כך כלל.

לא אמר 'היום'

לח אם בתוך הלשון שאמר הספירה בלי כוונה לא אמר תיבת 'היום' כגון שאמר 'שלשה ועשרים יום לעומר', עדיין יכול לספור בברכה, שהרי בלי לומר 'היום' לא נקרא ספירה כלל (מ"ב סק"ב), ומ"מ לכתחילה תמיד יענה לשואלו ספירה של אתמול, ולא יאמר ספירה של אותו יום אפילו בלי תיבת 'היום' (כפ' החיים סק"ג).

לא אמר 'בעומר' או 'לעומר'

לט אם ענה לשואלו ואמר 'היום שלשה ועשרים יום' ולא אמר 'לעומר' או 'בעומר', מאחר שבדיעבד יוצא י"ח אפילו כשלא סיים בעומר (מ"ב סק"ח), א"א כבר לברך על ספירתו באותו יום (מ"ב סק"א).

בלשון שאלה

מ אם שאל בלשון שאלה, 'האם היום כך וכך?', עדיין יכול לספור אח"כ בברכה משום ספירה בלשון שאלה לא נקרא ספירה (הגר"ש וואזנר, קובץ מבית לוי עניני ניסן עמ' פ"ד אות ז').

הזכיר ל"ג בעומר בלא כוונה

מא יש להיזהר בבין השמשות ואילך של ערב ל"ג בעומר, שלא יאמר ל"ג בעומר היום, שאם לא כן לא יוכל לספור עם ברכה באותו לילה, שהרי גם בראשי תיבות יש שס"ל שיוצאים י"ח (לעיל אות ל"ב).

מב בליל ל"ג בעומר אם אחד אמר 'שמותר לשמוע לשירים לכבוד הרשב"י, כי היום כבר ל"ג בעומר' (עי' גלין ח"ח 40 אות מ'), עדיין יכול לברך על ספירתו אח"כ, שהרי לא כיון לספור היום, אלא כוונתו היה לחג ל"ג בעומר, שכן השם של הי"ט (כפ' החיים סק"ל, שו"ת אור לציון ח"ג פט"ז תשובה ד').

כשלא הזכיר מנין השבועות

מג י"א שכל הקפדה שלא לומר היום של הספירה לפני שיצא ידי חובתו הוא רק בשבוע ראשונה לפני שסופרים גם השבועות, אבל מיום ז' ואילך שכבר סופרים גם השבועות, והוא אמר כך וכך ימים בלי להזכיר השבועות, שוב יכול לספור בברכה (פרי"א וא"ר), ויש לסמוך ע"ז מאחר שכל ההקפדה הוא רק לדיעה הס"ל שמצוות אין צריכות כוונה כנ"ל (אות ל"ד), ויכול לברך על הספירה (שער הציון סק"ח).

לע"נ, האשה, החשובה החסודה והצדקנית

מרת רחל בלייער ע"ה אשת הרה"ח ר' יצחק ז"ל

ב"ר יהודה גאנו ע"ה

גלב"ע י"ב אייר תשנ"ב – תנצב"ה

הונצח ע"י בנה

הרה"ח יהושע שמואל בלייער הי"ו

בית המדרש קהל אברכים

רח' תובל 1 (מועל ביהמ"ד החדשי טשערנאביל) פעה"ק ירושלם תובב"א

מנחה וקבלת שבת 25 דקות אחר הדלקת נרות

פ' אחרי – קדושים: בשעה 7:14

שחרית: בשעה 9:00

חדש: מנחה וסעודת שלישית בשעה 7:00